

Colecția
CORINA TOMA

Colecția MIRELA PODUȚ

Orații de nuntă
din Lăpuș

Ceremonialul nupțial în satul Negreia (Fisculaș)

20.

Frunză verde de safin,
Faceți-mi loc ca să vin,
Cu găina cam târziu.
C-am venit cu ié din Cluj
Și-am întruțat-o cu ruji;
Și-am venit cu ié pân
Teaca,
Să-mi aduc găină gata.
Pare-mi-se or s-aude,
Glas de nănaș de-oreunde,
De la masa-mpodobită,
C-or mânca găină friptă.

Ceremonialul nupțial s-a modificat de-a lungul timpului, o dată cu evoluția societății. Unele momente din cadrul nunții nu mai există azi decât în amintirea celor care le-au trăit. În satul Negreia, Demian Silviu, care e staroste de mai bine de 30 de ani, a contribuit la această evoluție, adaptând poezia de ritual și ceremonial la vremurile actuale. Starostele este un creator popular care pe de o parte continuă tradiția locului iar pe de altă parte aduce și inovații în cadrul ceremonialului nupțial. El își aduce aminte cu nostalgie și de nunta de altădată.

Joi sara méré t'emătorii la cusutu' steagului, la mnire acasă. Să îmbrăca o botă în iederă, rozmalin, tot felu' d'e flori și cu zurgalăi, clocotici mulți, zeci de clocotici. Steagu' să băt'e la nuntă toată noaptea după muzică. Era on fecior anume, care-l băt'é.

T'emătorii erau în jur de 10-12, cam 6-7 băieți, 6-7 fete. După cusutu' steagului să făc'e on chef.

(De la Silviu Demian, staroste, 61 ani, Negreia)

21.

Socăciță, fātu' meu,
Spune drept ș-adevărat
Di unde o-ai cumpărat?
Nu cumva a si de furat?
C-aici avem oameni di
frunte
Mai bine-ar mânca plăcinte,
Plăcinte coapte-n unsoare,
Decât să margă
la-nchisoare;
Plăcinte cu urdă dulce,
Decât pă la post s-ar duce.
C-avem miliție-n sat,
Și-i cu cânele dresat.
Mâine vezi pe tăț în mână,
Cu cioante d'i la găină.

Vinerea méréu două fet'e, t'emătorele și doi feciori, t'emătorii, pân sat, din casă în casă, să t'eme la nuntă. Erau fete fecioare, pret'in'e de-a mniresi, n'iamuri și t'emătorii tăț așă. T'emătorele aveu tri zad'ii pă mână, legate cu struț. Fecioru avé iară o botă cu o zad'ie roșie.

Când umblam din casă în casă zăcem: Aflăm pă Dumnezo cu pă dumnevostre! iar gazdele răspund'eu: Dumnezo v-aducă-n pace!

Apoi noi, t'emătorele, zicem:

*Mulțamu lui Dumnezo și Dumnevostre,
Că v-am aflat în pace.
Și de-amu-nainte
Am grăi vo două-tri cuvint'e,
De care ne-om aduce-amint'e.*

*De-om știi, cinste ne-a hi,
A hi cuvânt întâia oară
D'e la Maica Sfântă Preacurată,
D'e la 12 Sfinți Apostoli,
D'e la socrii cei mari (numele).
Trăiesc, ca Dumnezo să-i trăiască
D'e-or muri, Dumnezo să-i ierte.
Având o fiică iubită,
D'e la Dumnezo rânduie,
Sara culcându-să,
Dimineața sculându-să,
Pă obraz spălându-să,
Cătră răsărit întorcându-să,
Lui Dumnezo s-o rugat,
Dumnezo i-o dat;
După gându' ce-o gândit,
Dumnezo i-o rânduie
Zî de veselie și o zî de cununie,
Într-un ceas bun și cu noroc să hie.
Am aflat că nu putem face
Nicio bucurie, nicio veselie,
Fără dumneveste, omin'i d'e-omin'ie.
Vă poft'im și pă dumneveste pă duminică
La on scaun d'e hod'ină,
La on pahar d'e băutură,
La mai multă voie bună.
Sunt'em două floricele din stravăt'e
Vă t'emăm foarte cu drag.”*

Sâmbătă să pregăte nunta. Să făcă resteuță (supă de pui cu tăieței), curet'i umplut, pancove, colaci. D'e băut să dăd'e horincă și d'in.

(De la Maria Pinte, t'emătore, 73 ani, Negreia)

Duminica méré să cununa la biserică. Înaintea mnirilor méré 2 călăreți sau chiar 4, méré până la biserică și iară când viné-napoi. Înainte de-a mere la cununie, starostele mergea la mnire și la mnireasă acasă. El făcea "bueciugu" pentru mnire și pentru mnireasă sau ritualul de rămas bun. Méréi la mnire și luai bueciugu:

*Onorată adunare, înainte de plecare, rog un pic de ascultare
Tânăru nostru mnire vine și zice așa prin gura mea:*

Ne pune găina-n spate
Și ne duce la dreptate.

22.

Rău mă dor picioarele,
C-am sărit răzoarele,
Cu pușcuța susuoară,
Ca să-mi prind o gălicioară.
Și-am prins-o amu-i anu',
Am prins-o cu nănașu',
M-oi duce cu ie la vatră,
S-o mănăcăm noi laolaltă.
Cu nănașa trăiesc bine,
Nu m-oi face de rușine.

Uiu, iu, iu

23.

Tu, mireasă frumoșé,
Bine ți să șede-așé,
Mai bine ți s-ar șidé,
Să mai fi purtat peté.
Peteaua haină ușoară,
Suflă vântu' și o zboară.
Dar năframa-i haină gré,
Suflă vântu' și n-o ie.
Tu, mireasă, miresucă,
Nu te afla cu bărbat,
După lucru ce-ai lucrat.
C-așé-i rându' fetelor,
Ca și rându' merelor.
Cât is mere mititele,
Stau pe creangă, folose-le.
Dacă trece vremea lor,
Pică jos, nu putrezesc,
Nimăru nu trebuiesc.
Tu, mireasă, miresucă,
De ți-a fi bărbatu' bun,
Îmbracă-l ca p-un păun,
Să crepe hădele-n drum.
De ți-a si bărbatu' drag,

Îmbracă-l ca pe un steag,
Să crepe hâdele-n prag.
De ț-a si bărbatu' rău,
Fă-i haine de lipideu
Și izmene dintr-un sac
Și de-a zice că nu-i plac,
Dă-i cu ele după cap.

**Strigătura ultimă de
dimineață,
când o primește
soacra pe mireasă,
la casa mirelui:**

24

Făcu-i cu ochii cui îmi vine
Că ie m-a griji pă mine,
C-am văzut-o amu-i on an,
Cum săcera grâu-n lan.
Și mi-am pus ochii pă ie
Și am știut că-i nora mé
Hai, hop! S-aveți noroc!

**Cântec de leagăn din
Lăpuș**

25.

Nu plânge puiu' mării,
Că mă-ta te-a legăna,
Până mâni ie ț-a cânta.
Fii, puiuț, copil cuminte,
Și să asculți de părinte,
Să fii bun și-ascultător,
Peste mulți ani, bun fecior.

*Dragi părinți, mamă și tată, surori și frate și voi neamuri
adunate,*

*Eu în fața dumneavoastră mă plec și mă smeresc
Și de creștere frumos vă mulțumesc
Și vă rog să mă iertați, să mă binecuvântați,
Mă iertați din ceasu' de pruncie
Până astăzi în ceasu' de căsătorie
Că știm cu toții, că toți am fost copii
Că nu este copil care să se nască și să crească
La părintș să nu greșască.*

*De aceea în Cartea Sfântă așa scrie:
Că va lăsa omu' pe tatăl său și pe mama sa
Se va uni cu femeia sa, trăind, muncind,
Ca și-on stup rodind.*

*Bunu' Dumnezeu așa o lăsat:
Bărbatu și femeia să nu să mai despărțască
Ci-n cinste, în dragoste și ominie să trăiască,
Copii buni, frumoși și sănătoși să crească.
Și acuma înainte d'e plecare, dragi părinți,
Vă rog, să-mi dați o sărutare și o binecuvântare.*

Apoi merei la mireasă acasă și zicéi:

*Onorată adunare, rog un pic de ascultare,
De vreo două-tri cuvinte că alte nu mai țân minte.
Astăz' de l-această casă, tânăra noastră mnireasă
De părintș, să despărțăște și frumos le mulțumește.
Înainte să pornească de la casa părintească,
Vré pă mine-a mă ruga, de-un rămas bun a lua.
Să-ntoarce spre maică-sa și din gură că-i zicea:
Mamă, dragă, m-ai născut, m-ai iubit și m-ai crescut,
M-ai purtat la sânul tău, m-ai ferit, maică, de rău
Și de apă și de foc, să trăiești, să ai noroc.
În viață cât am trăit, poate te-am mai năcăjit.*

*Eu te rog, l-a mea plecare,
Haide, dă-mi o sărutare și-o binecuvântare
Ca și bunul Dumnezo să mă binecuvinteze.
Iară tu, tăticul meu, care m-ai ferit de rău,
Mult pentru mine-ai lucrat, sfaturi bune că mi-ai dat,
Ai muncit și zi și noapte, ai muncit s-avem de tot'e.
Rog l-a mea plecare, haide dăm o sărutare și-o binecuvântare.
Iar voi, fraților iubiți, pân la mine să viniți
Să bem un pahar cu vin, că astăzi ne despărțăm;
Un pahar cu vin sau bere, eu vă zic "La revedere".
Și-nainte de plecare, vă rog să-mi dați o sărutare și-o*

binecuvântare.

*Unchi, mătuși, vecini, vecine haidat și voi pă la mine
Verișori și verișoare, domnișori și domnișoare
Treceți pe-aici fiecare, să-mi dați o sărutare și-o binecuvântare,
Ca și bunul Dumnezeu să mă binecuvinteze.
Iar voi, dragi bunici, care m-ați crescut de mici
Mult de mână m-ați purtat, sfaturi bune că mi-ati dat.
Amu la a mea plecare, haideți, de-mi dați o sărutare și-o
binecuvântare
Ca și bunul Dumnezeu să ne binecuvinteze.*

*D'e la cununie vin'è acasă la mnireasă. Acolo se făcea o
masă și să juca jocu' mniresî, participau omin'ii care nu put'eu
méré la nuntă păstă nopt'e. Și puné care cum put'è: 10 lei, 15 lei,
cum era banii atunci. Alții să punéu la masă. Care era băgat la
masă, vin'è nopt'ea la nuntă și răspund'e acolo. Să pun'è 70-80
de lei la on răspuns sau aduceu cergi, perini, oale etc.*

*Când să juca mnireasa, starosele țâné în mână două
farfurii, pă care să puné bani și strâga:*

*Cine-n lume s-ar afla
Să ne joace mnireasa?!
De-a juca-on moș bătrân,
Tătă vara n-om fa fân.*

Apoi continua tăt așă până să gâta jocu'.

*Sara nănașii méré acasă. Și méré t'emătorii după ii să-i
aducă iară la nuntă.*

Înainte de-a intra în sală, starostele spune:

*Frunzuță verd'e de fag,
Socră mare, hai în prag,
Hai, de-ți vezi ginerele drag!
Mândru-i ca ș-on porumbel,
Om harnic și frumușel
Da nu cred că-a fi mișel.
Nu vin'e să t'e cinstească,
Vin'e să t'e ciufulească;
Nu-ți cere să-i dai moșie,
Nici un CEC măcar de-o mnie
Numa fata d'e soțâie.
El nu-ți cere Dacia,
Numa sângură fata.
Da nici acela nu-i bărbat
Ce-i trebe bdiceag la-nsurat.*

Coleția

IOANA BABOȘAN

**Hore cu noduri din Țara
Lăpușului**

26.

Tânără m-am măritat,
Ră soacră mi-am căpătat,
Soacra-i ră, bărbatu-i rău,
Vai, de măritatu' meu.
Mă dusăi la săcerat.
Sângură fără bărbat.
Când soarele răsăre,
Soacre la nurori viné.
Și de mâncare aducé.
Numa' a mé soacră nu viné,
Gândești că n-are la cine.
Mă plecai și secerai,
La un dejet mă tăiai,
Pusei secerea-ntr-un snop,
Și mă blăstămai cu foc.
M-am făcut o pășăre
Și zburai la mama mé.
Mama-n casă mătura
Și din gură hășăia:
Hășa, hășa, pășăre,
Știu că nu ești fata mé,
C-am avut o fată dragă,
Ș-am dat-on lumea largă.
Stăi, mamă, nu hășăi,
Până nu ț-oi povesti,
Cum trăiesc cu străinii,
Că ii beu vin, mănâncă
pâné,
Mie-mi dau ce le rămâné.
Când mi-ai făcut țol în
șură,
Să-mi si trasă lut pă gură;
Când mi-ai făcut lipideu,

Să-mi si făcută copârșău,
Dumneata te-ai fi rugat,
Dumnezău te-ar fi iertat.

De la Anuca Bodea, 56 ani,
Libotin, 2009

**Orații la nuntă din Țara
Lăpușului**

27.

Noi merem după nănași,
Cu stea și cu ceterași,
Nănaș mare, acasă-ești?
Viu la voi, de mă dorești,
Mă dorești, nu mă dorești,
D-amu' tăt a nostu' ești;
Ni-i dori, nu ni-i dori,
D-amu' tăt a nostru-i hi.

De la Anuca Bodea, 56 ani,
Libotin, 2009

28.

Mult ne-ați ținut pân obor,
Pântr-un miez de mălai gol;
Mult ne-ați ținut pă la
leasă,
Pântr-un miez de coajă arsă.
Mirele s-o lăudat,
Că la el când ne-a căpăta,
Tri zâle nu ne-a lăsa.
Ș-atâta i-o părut mult,
Până ce-am mâncat și
băut.

De la Anuca Bodea, 56 ani,
Libotin, 2009

*C-aceia nu-i veselie
Să t'e-nsori cu o Dacie.
Dacia o tamponezi,
Cu nevasta te distrezi,
Cu CEC-ul nu poți trăi,
Dacă nu ai ce iubi.
Măi mnire, mândru gătat,
Spune-mi drept și-adevarat
De-acasă când ai plecat,
Te-ai gândit bine ce faci,
Cum pășești tu primii pași?!
Primii pași d'e căsnicie
Îi pășești pentru vecie.
Astăzi rupi o floricea
Să grijești bine de ea
Că părinți cât o îngrijât
O crescut și o-nflorit
Și deloc n-o veștejât.
Tu de nu-i ști-o grijî,
N-a crește ș-a veștejî;
D'e nu-i ști-o cota,
N-a crește și s-a usca
Precum florile tomna
Când le ajunje bruma.*

(De la Silviu Demian, staroste, 61 ani, Negreia)

După ce se intră în sală, starostele stă d'e vorbă cu mnirile, îl
ocărăște on ptic:

*Când mi-am terminat armata,
Ca orice bărbat din sat,
Vin acasă-i spun lui tata
Tată, îs bun d'e-nsurat.
Păi, zice tata, t'e însoră
Chiar acum în astă vară
Și să măi gospodărie
Cum porți flori la pălărie.
Că d'e băut și d'e mâncat,
Domne, bun ai fost în sat.
Și cu capu' înstruțat
Am pornit după-nsurat.
Și umblând în sat la mine
Vo tri-patru luni d'e zâle,*

*Tăt umblând d'in casă-n casă,
Mi-am găsit și io mnireasă.
Nu-i prea-naltă, nici prea grosă,
După cum îi mai frumoasă,
Păru' i-i aranjat frumos,
Cu rochița-i până jos.
Dar îi pun o întrebare:
Știe țasă pânză mole,
Știe ore și-a cârt'i
Și mâncare a găt'i.*

(De la Silviu Demian, staroste, 61 ani, Negreia)

Când nunțile se făceau în case, deschisul mesei se făcea printr-o rugăciune. Astăzi, starostele deschide masa astfel:

*Mult cinstită adunare,
Rog un pic de ascultare,
Căci cuvântul neascultat
Nici în samă nu-i luat.
Az ne-am strâns în număr mare,
La a mnirelui și a miresei chemare,
N'iamuri, pret'ini și vecini
Vârstnici, tineri și bătrâni
Și-am luat parte cu mândrie,
La această frumoasă căsătorie.
Căci mirele venind în lume
Prin taină de bot'ejun'e
Ș-o ales p-a lui mnireasă,
Dintre toate-i mai frumoasă,
Ș-o jurat ei pe vecie
Azi în Sfânta cunun'ie.
De-acum vor purta un nume,
Vor avea o soartă-n lume.
Să-ncepem cu mnirele,
Doamne, ține-i zâlele.
Și mnireasa-i ca o floare,
Harnică și muncitoare.
Socru mnic și socru mare
Îi cunoașteți orișăcare
Fac o nuntă ca-n poveste,
Nici a fost, nici nu mai este.
Da-i frumos aici la noi,
Doi sau tri nănași lângă mniroi,*

29.

Busuioc a mninos bun,
Doamne, ajută-ne, la drum;
Busuioc a mninos mare,
Doamne, ajută-ne, la cale.
Mireasă ca ș-o floare,
Dă-i, rădică-te-n pticioare,
Și-ț fă cruce câtă soare,
Fă-ț cruce că te duci,
În ceas rău, să nu ajungi;
Îț fă cruce că pornești,
În ceas rău, să nu sosăști.

De la Anuca Bodea, 56 ani,
Libotin, 2009

30.

Uitați-vă, ce vedeți,
Mirele nu-l deocheți,
Mirele și sus steagu'
Că v-om bate cu paru'
Mire ca ș-a nost' de mândru,
Numa-n munte este-un
țâpru'.
Așe subțârel și mândru,
La munte este-un brad;
Așe subțârel și-nalt,
Și la tătă lumea drag.

De la Anuca Bodea, 56 ani,
Libotin, 2009

31.

Multe fete ar da o mie,
Asta nuntă să nu sie;
Multe fete ar da o sută,
Să nu hie astă nuntă.

De la Anuca Bodea, 56 ani,
Libotin, 2009

32.

Pângă casa mândrii trec,
Cu nimnică nu mă leg,
Trec pângă casa mândrii,
Ardă focu' -n vârful' ii
Că io nu l-oi potoli,
Să ardă până-n pământ,
Drag ne-am fost
Și ne-am urât.

De la Anuca Bodea, 56 ani,
Libotin, 2009

*D'e nănașă n-am ce spune,
Ai méré cu ie în lume.
O muzică ca-n povești,
Care rar poți să-ntâlnești.
Totă nopt'ea n'e-or cânta
Și din gură n'e-or distra.
Iar acuma aș zâce o vorbă din bătrâni
Ce-i lăsată la români:
Mai întâi tot lucrul tău
Să-l începi cu Dumnezeu.
Să începem și noi, cum să spun'e,
Mai întâi c-o rugăciun'e;
Să începem, c-așa-i frumos,
Mai întâi cu Tatăl Nost'.*

33.

(De la Silviu Demian, staroste, 61 ani, Negreia)

De-ar avé badea la oi,
Niște cățele ca voi,
Tătă noaptea-ar hărpăli
Luptii la oi, n-ar veni.

De la Anuca Bodea, 56 ani,
Libotin, 2009

Un ritual care azi nu se mai păstrează era ruptul colacului:
*Doi bărbaț care era mai înalț luau un colac și-l țân'e sus. Feciorii
jucau o horă în jurul lor și trebuiau să treacă printre bărbații
care țineau colacul și să deie cu capu' în colac. Apoi era grozav
tare care put'é, s-alejă care reușé. Apoi colacu' să-mpărță.*

(De la Silviu Demian, staroste, 61 ani, Negreia)

34.

Lungă lelea ca săcara
Și galbenă ca și ceara,
Da' io-s mică ca și grâu',
Și-s roșie ca măru'.

De la Anuca Bodea, 56 ani,
Libotin, 2009

Alt obicei, care astăzi nu se mai practică, era "jocu'
găinii" când se schimbau replici tăioase între socăciță, staroste și
t'emătoare precum:

*Socăciță, hai, încoace,
Ce-ai făcut mnie nu-mi place.
Colacii i-ai copt în șură,
Toți mi să leagă de gură.
Mâncărurile nu-s sărat'e,
Nici îs fript'e, nici undat'e.*

35.

Ieși afară, soacră mare,
Că zinim cu noră tare,
Să-ț ajute la ciubăr,
Să te scalmine de păr.

*Pă staroste-l las aci
Că n-am cu cine vorbi,
Că stă cu gura căscată,
Gândești că-i găină bată.*

*Staroste cu păru' creț,
Ce te ții așa măreț?!*

*Pune-n pahară băutură,
Nu tăt bate atâta gură.
Că din pahar tăt sord'est'i
Și nu știi ce vorbești;
Nu știi că vorbești c-o fată,
Gândești că ești o găină bată.*

*Când începe răspunsu', nănașii mari aduceu un ol cu
d'in, d'e 5 l și starostele pun'é olu' cela la gură, zâce că-i
trâmbdită și-ncepe a cânta:*

*Tatăle, mamăle, haidăleți la min'e,
C-o vin'it tâlharii să-mi fure oile.
Oile mi le-o furat, căinile mi l-o-mpușcat
Și pă min'e m-o legat...*

*Când să termina nunta, să d'ezbrăca mnireasa. La
dezbrăcatu' mniresi să strâga:*

*Mnireasă, cununa ta,
Staua-n cui ș-a rujâna
D'e bărbat nu-i cut'eza.
Vai și d'e-a tale mărjăle,
Cum li-i purta tăt cu jăle.
N-ai cui băga d'e d'ină
Că nu te-ai măritat cu silă.*

(De la Silviu Demian, staroste, 61 ani, Negreia)

După dezbrăcatu' mniresi, se făcea "spălatu' nănașilor" pă mâini, ca semn de mulțumire și răsplată din partea finilor. Apoi se juca "nevestescu". Câteva femei măritate făceau o horă, apoi o jucau fiecare pe mireasă, aceasta semnificând trecerea ei în rândul nevestelor.

Un alt dans era "perinița". *Dansa tătă lumea. Unu' dansa-n mnijloc și rotă pă lângă el era băieți, fet'e, n'eveste, bărbați și ăla cu batista méré la o fată, nevastă, se lăsau în jos, t'iup, o săruta și pă urmă lua ie batista și méré la alt bărbat.*

(De la Silviu Demian, staroste, 61 ani, Negreia)

Pă unde te-a scărtina,
Șapte ai nu te-a mânca.

De la Anuca Bodea, 56 ani,
Libotin, 2009

**Colecția
SIMONA MUREȘAN**

**Nașterea și copilăria în
Țara Lăpușului**

Cântece de leagăn

36.

Abua, cu mămuca,
Că mama te-a legăna,
Și ție țâță ți-a da,
Abua-te pui de cioară,
Că mă-ta-i dusă la moară,
Ți-a aduce un pui de cioară,
Că mă-ta-i dusă pă luncă,
Ți-a aduce-un pui de curcă.

De la Maria Muțiu, 72 ani,
Lăpuș, 2009

37.

Abua, puiucu' mamii,
Abua, cu mămuca,
Că mama țâie-ți aduce,